

K. Semianová: Altruismus v ekonomii

Bakalářská práce Kateřiny Semianové *Altruismus v ekonomii* se zabývá zpracováním nesobeckého chování jednotlivců neoklasickou mikroekonomií a teorií her. Rovněž zahrnuje některé práce v oblasti experimentální ekonomie. Přesnější název práce by tedy byl „Altruismus v neoklasické mikroekonomii a teorii her“, neboť ostatní oblasti, resp. školy ekonomické teorie relevantní z hlediska zpracovávaného tématu jsou v práci pomínuty. Sem patří zejména různé modely omezené racionality, institucionální ekonomie, z nejnovější literatury pak zejména dílo švýcarského ekonoma Bruna Freye (základní údaje o autorovi a jeho pracích viz např. http://en.wikipedia.org/wiki/Bruno_Frey). Vlastnímu výkladu mikroekonomických teorií (začíná kapitolou 5) předchází výklad motivací nesobeckého chování v psychologii a sociologii, v dalším ekonomickém výkladu však prakticky není využit (ačkoliv např. citovaný A. Maslow a jeho hierarchie potřeb byly využity postkeynesovskou teorií spotřebitelské volby, takže vazba na ekonomickou teorii se zde nabízela; podobně kapitola 2. Morální dimenze ekonomiky překvapivě neobsahuje zmínku o A. Etzionim, jakkoliv samotný název kapitoly k tomu vybízí – srovnej Etzioni, A.: *The Moral Dimension: Toward a new economics*, New York, Free Press 1988).

Práce podává kvalifikovaným způsobem přehled neoklasických přístupů k altruismu, založený v principu na chápání altruistického jednání jako jednání, které ekonomickým agentům poskytuje užitek podobně, jako tradiční ekonomické jednání – byť tento užitek není vždy vyjádřitelný v peněžním ocenění (v některých případech neexistují příslušné trhy obsluhované penězi, které by generovaly v peněžích vyjádřenou cenu „spotřeby“ „statků“ nesoucích užitek z nesobeckého jednání). Výklad autorky je přehledný a srozumitelný a předkládá čtenáři současný stav příslušné teorie. V kontextu české ekonomické literatury je užitečná podle mého soudu prezentace teorie „altruistické“ firmy M. Altmana, která u nás není zdaleka tak známa, jako teorie altruistického jedince G. Beckera; podobně užitečný je výklad soudobých variant samuelsonovské teorie projevených preferencí.

Autorčina práce není prosta některých nedostatků obsahových i formálních. Z těch prvních si dovoluji upozornit na mělké zpracování modelu E. Wilsona (str. 33 – 36): čtenář se z textu nedozví, proč přináší altruistovi jeho jednání „újmou na potomstvu“ a jak je určena velikost proměnné X („potomstvo, které by jedinec zplodil i za absence altruistického chování“). Model tak zůstává v autorčině výkladu bez vysvětlení. Poněkud zarážející je (alespoň z hlediska neoklasické teorie) definice „slabého altruismu“ na str. 13 – porovnání užítku dvou osob by v referenčním rámci metodologického individualismu nemělo být možné. H. Leibenstein, na nějž autorka odkazuje na str. 53 a následujících ve vztahu k jeho koncepci X -(ne)efektivnosti, vysvětloval tento jev jako důsledek monopolního postavení firmy a dichotomie vlastníka a manažera ve velkých korporacích. Koncepce organizačního kapitálu a rozdílná úroveň mezd v různých firmách (svědčící o nedokonalosti trhu práce), s nimiž pracoval M. Altman, nemá s původním vysvětlením X -neefektivnosti H. Leibensteina mnoho společného – to je založeno na nerovnovážném přístupu, zatímco přístup M. Altmana je naopak rovnovážný (méně intenzivní kombinace zdrojů je vyvažována jejich nižším objemem nebo cenou). Teze na str. 72, že „jakmile si (jedinec) uvědomí, že objem pomoci je nepřímo úměrný vlastnoručně vydělanému příjmu, pak je silně motivován k tomu, aby omezil vlastní práci a snížil tak svůj příjem“ a na ní navazující úvahy o škodlivosti sociálního státu (str. 77 – 79) paradoxně neuvážují o možných altruistických prvcích chování příjemců pomoci, jak je předtím autorka na základě zpracované literatury pojednala zejména v kapitolách 6. a 8. – její typický „příjemce pomoci“ se chová přísne nealtruisticky, tedy sobecky. Závěrečná věta kapitoly 9. o tom, že prostřednictvím státních programů je ve vyspělých zemích zpravidla přerozdělována více než polovina důchodů, je samozřejmě věcně správná, ovšem je třeba uvést, že podíl sociálních transferů nebývá vyšší, než třetina HDP – zbytek přerozdělování představují jiné výdajové programy, a to jednak státní nákupy zboží a služeb, jednak (být v malé míře) též transfery podnikům. Z kontextu textu na str. 79 by čtenář mohl získat mylný dojem, že uvedený více než padesátiprocentní podíl přerozdělování na (tržních) důchodech se týká sociálních transferů.

Co se týče formálních nedostatků, dovoluji si upozornit na absenci označení proměnných na osách v grafu 3.3, což velmi ztěžuje, ne-li činí nemožným pochopení jeho obsahu (takže vlastně nejde pouze o formální nedostatek), a dále na početné chyby v pravopisu čárek v celém textu.

Přes uvedené i některé další problémy je nutno konstatovat, že práce je celkově kvalitní a dozajista splňuje kritéria kladená na bakalářskou práci. Zkušební komisi doporučuji její hodnocení stupněm *velmi dobře*.

doc.

V Pr